

**European Agency for Development in Special
Needs Education**

PUBLIKATIONER

Dokumentet har sammanställts och publicerats av European Agency for Development in Special Needs Education. Utdrag ur materialet är tillåtet under förutsättning att tydlig källa anges.

Dokumentet finns i fullt tillgängligt elektroniskt format på:
www.european-agency.org

Översättning: Sigrid Färdeman

ISBN: (Electronic) 87-91811-57-0

EAN: 9788791811579

ISBN: (Printed) 87-91811-56-2

EAN: 9788791811562

2006

Produktionen av detta dokument har fått stöd av EU kommissionens Generaldirektorat för Utbildning, Kultur och Mångspråkighet:
http://europa.eu.int/comm/dgs/education_culture/index_en.htm

European Agency for Development in Special Needs Education

Secretariat

Østre Stationsvej 33

DK – 5000 Odense C Denmark

Tel: +45 64 41 00 20

secretariat@european-agency.org

Brussels Office

3 Avenue Palmerston

BE-1000 Brussels Belgium

Tel: +32 2 280 33 59

brussels.office@european-agency.org

www.european-agency.org

Förord

European Agency for Development in Special Needs Education tillhandahåller en rad olika informationsresurser: publikationer i tryckt och elektroniskt format såväl som helt webbaserat material.

European Agency vill med dessa presentera tillförlitlig information och reflektioner kring specialpedagogisk verksamhet i Europa som kan relateras till enskilda länders nationella förhållanden. Den viktigaste målgruppen är beslutsfattare, sakkunniga och yrkesverksamma som har inflytande över riktlinjer och verksamheter inom det specialpedagogiska området.

På European Agency's webbplats, www.european-agency.org, kan man bland annat hitta organisationens nyhetsblad, EuroNews on Special Needs Education. Förutom den fullständiga grafiska versionen finns en version med enbart text (www.european-agency.org/site/info/publications/euronews/index.html). Där finns också flera informationsdatabaser med fokus på till exempel högre utbildning (www.heagnet.org) specialpedagogiskt stöd i EU's olika program och aktiviteter (www.european-agency.org/sneinfodesk) samt olika informationskällor för specialpedagogisk verksamhet (www.european-agency.org/rq).

Alla European Agency's publikationer finns tillgängliga i både tryckt och elektroniskt format på webbplatsen, i MSWord eller Adobe pdf, kostnadsfritt under "Publications": www.european-agency.org/site/info/publications/agency/index.html

Produktionen av organisationens publikationer har skett med stöd av EU kommissionens Generaldirektorat för Utbildning, Kultur och Mångspråkighet: http://europa.eu.int/comm/dgs/education_culture/index_en.htm

Här ges en överblick över European Agency senaste publikationer med korta beskrivningar av innehållet såväl som information om tillgänglighet.

Mer information om publikationerna och European Agency's arbete kan man få genom organisationens sekretariat: secretariat@european-agency.org

Individuella planer som stöd för övergången från skola till arbetsliv

Denna rapport bygger på den tidigare studien "Övergången från skola till arbetsliv" som publicerades av European Agency 2002.

Rapporten och en medföljande interaktiv CD är resultatet av ett samarbete mellan sakkunniga i 19 europeiska länder, representanter från arbetsmarknaden samt ungdomar i behov av särskilt stöd och deras familjer.

Den huvudsakliga målgruppen är yrkesverksamma inom området. Den interaktiva CD'n är utformad för ungdomar i behov av särskilt stöd som söker arbete, men kan också vara av intresse som introduktion för personal.

Mer information om individuella planer och övergången från skola till arbetsliv finns i European Agency's databas om ämnet: www.european-agency.org/transit/

2006

Finns på följande språk:

**CS, DA, DE, ET, EL, EN,
ES, FI, FR, HU, IS, IT, LT,
LV, NL, NO, PT, SV**

Tidiga insatser för barn i behov av stöd

Analys av förhållanden i Europa

Sammanfattande rapport

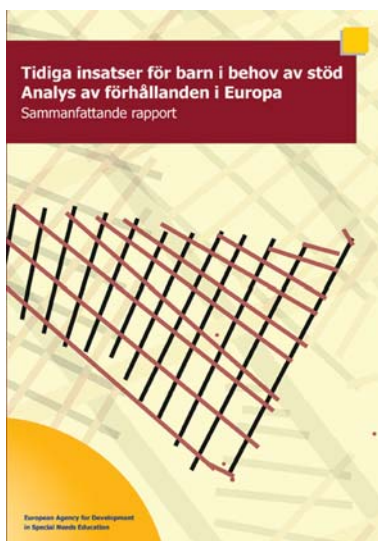
Tidiga insatser för barn i behov av stöd handlar om mycket små barns och deras föräldrars rätt till det stöd de behöver och är ett aktuellt område på både beslutsfattande nivå och för de berörda yrkesgrupperna. Målsättningen för tidiga insatser är att stödja och stärka barnet, familjen och de verksamheter de berörs av. Tidiga insatser bidrar till att forma ett inkluderande samhälle som tydliggör barns och föräldrar rättigheter.

Denna rapport sammanfattar det projekt om tidiga insatser för barn i behov av stöd som genomförts av European Agency for Development in Special Needs Education i samarbete med deltagare i 19 länder under åren 2003 - 2004. Rapporten ger rekommendationer och underlag för reflektion till verksamma inom området.

Mer information om projektet om tidiga insatser finns på European Agency's webbplats: www.european-agency.org/eci/eci.html

2005

Finns på följande språk:
CS, DA, DE, ET, EL, EN,
ES, FI, FR, HU, IS, IT, LT,
LV, NL, NO, PT, SV

Inkluderande Undervisning och Goda Exempel, del II

Inkluderande Undervisning och Goda Exempel, del II är en fortsättning på det projekt med samma namn som studerade inkluderande undervisning i den tidigare delen av grundskolan. Del II riktar sig mot undervisning för eleverna i åldrarna 11–14 år.

Med utgångspunkt i en internationell litteraturgenomgång, fallstudier i 14 europeiska länder, besök av sakkunniga i fem länder och diskussioner där sakkunniga och European Agency's nationella samordnare deltog, har ett antal viktiga punkter i utvecklingen av inkluderande undervisningen identifierats. Dessa kan ses som möjliga strategier för att förbättra inkluderingen i den senare delen av grundskolan.

Slutsatsen av rapporten är att de strategier som är bra för elever i behov av särskilt stöd är bra för alla elever.

Mer information om inkluderande undervisning och goda exempel finns på European Agency's webbplats: www.european-agency.org/iecp/iecp_intro.htm

2005

**Finns på följande språk:
CS, DA, DE, ET, EL, EN,
ES, FI, FR, HU, IS, IT, LT,
LV, NL, NO, PT, SV**

Ungas Synpunkter på Specialundervisning Resultat från en hearing i Europaparlamentet

Den 3 november 2003 ägde en hearing rum i Europaparlamentet i Bryssel för unga personer i behov av särskilt stöd i undervisningen. Den organiserades av European Agency med stöd av utbildningsministerierna i European Agency's medlemsländer och EU kommissionen som en av de stora evenemangen inom ramen för det Europeiska Handikappåret.

146 representanter från 23 länder deltog i evenemanget. Av dessa var 72 ungdomar i behov av särskilt stöd. Ungdomarna var utsedda av utbildningsministerierna i sina länder för att beskriva och reflektera över sin egen skolgång.

Hela evenemanget spelades in och i rapporten presenteras en sammanfattning av de huvudsakliga frågor och synpunkter som fördes fram. I rapporten återges sammanfattningen på deltagarländernas olika språk.

2005

**Flerspråkig publikation med information på:
CS, DA, DE, ET, EL, EN,
ES, FI, FR, IS, IT, LT, LV,
NL, NO, PT, SV**

Special Needs Education Thematic Key Words Ordlista

Dokumentet innehåller en specialpedagogisk ordlista på 20 språk. Alla begrepp i ordlistan är hämtade ur European Agency's projekt och tematiska arbete. Den täcker generella begrepp såväl som specifika begrepp från områden som inkludering, tidigt stöd, stöd till lärare, övergången från skola till arbetsliv, informations- och kommunikationsteknologi och kartläggning.

Den ursprungliga versionen från 2003 togs fram av European Agency med hjälp av organisationens styrelse, nationella samordnare och dokumentalister i medlemsländerna inom ett projekt med stöd av EU kommissionens Generaldirektorat för Informationssamhället:

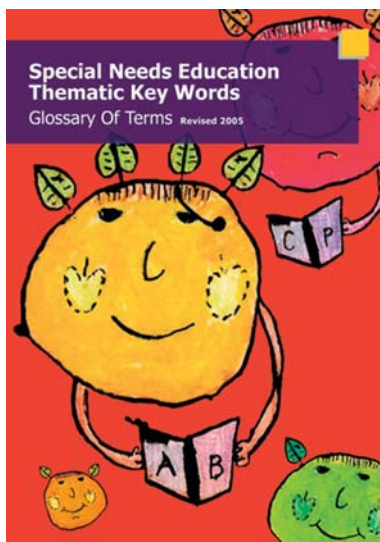
http://europa.eu.int/information_society/text_en.htm

Den här reviderade och utökade versionen har tagits fram i samarbete med European Agency's styrelseledamöter, nationella samordnare och sakkunniga i organisationens olika projekt.

2005

Flerspråkig publikation med information på:

**CS, DA, DE, ET, EL, EN,
ES, FI, FR, HU, IS, IT, LI,
LV, NL, NO, PO, PT, SK, SV**

Special Education across Europe in 2003 Trends in provision in 18 European countries

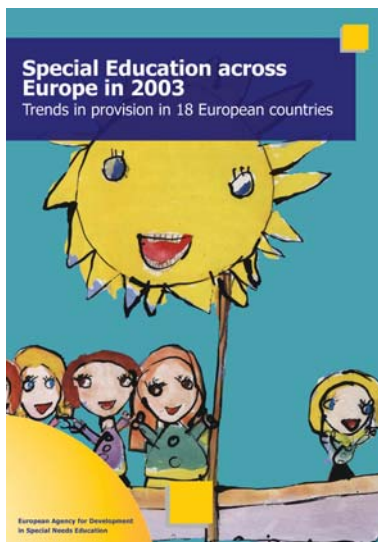
Detta är en uppdatering av European Agency's rapport om specialpedagogiskt stöd som kom ut 1998. Rapporten beskriver tillståndet för riktlinjer och verksamhet för specialpedagogiskt stöd i de europeiska länderna.

Målet för den studie som ligger till grund för rapporten var att utvärdera och jämföra situationen för de specialpedagogiska verksamheterna i medlemsländerna med de förhållanden som beskrivs i rapporten 1998. Resultaten speglar situationen i 18 länder fram till 2002.

Studien undersöker kvalitativa aspekter av utvecklingen av undervisningen för elever i behov av särskilt stöd i de deltagande länderna. Rapporten är relevant för alla organisationer och aktörer som är involverade i utformandet av internationella och nationella riktlinjer.

2003

Finns endast på engelska

Huvudprinciper för specialpedagogisk verksamhet Underlag för beslutsfattare

Dokumentet har tagits fram av beslutsfattare för beslutsfattare. Det syftar till att på ett tydligt sätt lyfta fram de aspekter av specialpedagogisk verksamhet som har fungerat bra för att stödja inkluderingen av elever i behov av särskilt stöd i undervisningen.

De principer för inkluderande riktlinjer som lyfts fram i dokumentet är alla empiriskt underbyggda. Sammanställningen av riktlinjer som undersökts har skett genom det tematiska arbete som European Agency bedriver och täcker en rad teman: provision, finansiering, lärarstöd, tidigt stöd, informations- och kommunikationsteknologi, övergången från skola till arbetsliv samt goda exempel.

Syftet med dokumentet är att det ska fungera som stöd för processen att utveckla inkluderande undervisning genom att ansvariga för utformandet och genomförandet av riktlinjer för specialpedagogiska åtgärder ska få tillgång till rekommendationer som är särskilt riktade till deras arbete.

2003

**Finns på följande språk:
DA, DE, EL, EN, ES, FI,
FR, IS, IT, NL, NO, PT, SV**

Specialpedagogiskt stöd i Europeiska skolor

En tematisk sammanställning

(Framtagen i samarbete med Eurydice, informationsnätverket för utbildning i Europa)

Dokumentet är en sammanställning av information inom fem områden relaterade till särskilt stöd: inkluderande undervisning, finansiering av specialpedagogiska åtgärder, lärarstöd, informations- och kommunikationsteknologi och tidigt stöd för små barn i behov av särskilt stöd.

Huvudsyftet med dokumentet är att utveckla den befintliga informationen till att täcka fler länder. Sammanställningen utgår inte från någon särskild definition eller filosofisk ståndpunkt i användandet av begreppet specialpedagogik. Utgångspunkten här är att betrakta alla definitioner och perspektiv inom debatten om specialpedagogik i ljuset av de fem huvudområdena som anges ovan.

Information har samlats in genom nationella rapporter om de fem områdena. Denna information har sedan sammanställts av European Agency med bidrag från Eurydice's nationella enheter, särskilt i fråga om information om de länder som inte finns representerade i European Agency.

2003

**Finns på följande språk:
DA, DE, EL, EN, ES, FI,
FR, IS, IT, NL, NO, PT, SV**

Inkluderande undervisning och goda exempel

Rapporten ger en översikt över resultaten i den första delen av projektet Inkluderande undervisning och goda exempel. Projektet inriktar sig på att beskriva och sprida information om det praktiska arbetet i klassrummet i inkluderande undervisningsmiljöer på ett sådant sätt att lärare kan tillämpa dessa strategier och i större utsträckning arbeta inkluderande.

Två frågor låg till grund för studien: hur kan olikheter i ett klassrum tas tillvara och hur kan grundskolor utrustas och undervisningen organiseras för att bättre tillgodose undervisningen för elever i behov av särskilt stöd.

Projektet är av särskilt intresse för yrkesverksamma inom specialpedagogik då det har fokus på de praktiska aspekterna av undervisningen.

Mer information om Inkluderande undervisning och goda exempel finns på European Agency's webbplats: www.european-agency.org/iecp/iecp_intro.htm

2003

Finns på följande språk:

**DA, DE, EL, EN, ES, FI,
A, DE, EL, EN, ES, FI,
R, HU, IS, IT, NL, NO, PT, SV**

Analys av ansökningar om SOKRATES bidrag beträffande ambitionsnivå när det gäller specialpedagogisk verksamhet

Den här rapporten presenterar huvudresultaten från den externa utvärdering som genomfördes av European Agency för EU kommissionens räkning (GD för Utbildning och Kultur)

http://europa.eu.int/comm/dgs/education_culture/index_en.htm

Studien baserar sig på ett antal ansökningar till SOCRATES programmet. De ansökningar som användes hade en tydlig kvalitet i fråga om inriktning mot och beaktande av specialpedagogiska aspekter.

Målsättningen för analysen var att identifiera kriterier för att förbättra det kvantitativa och kvalitativa deltagandet av både studerande och yrkesverksamma i behov av särskilt stöd i olika delar av SOCRATES programmet. De identifierade kriterierna ger möjlighet att förbättra ansökningsförfarandet. Detta kommer till nytta för EU kommissionen, the Technical Assistance Office (TAO) i Bryssel, de nationella programkontoren, liksom potentiella sökande till SOCRATES programmet.

2003

**Finns på följande språk:
EL, EN, ES, FI, FR, IS,
IT, NL, PT, SV (Den svenska
versionen är endast en
sammanfattning)**

Övergång från skola till arbetsliv

Möjligheter och hinder för studerande i behov av särskilt stöd i 16 europeiska länder

Det finns ett stort behov av att titta närmare på de problem som uppkommer i samband med övergången från skola till arbetsliv för unga människor i behov av särskilt stöd i fråga om utbildning, kvalifikationer och möjligheter till anställning. European Agency's medlemsländer valde därför att belysa området genom projektet "Övergång från skola till arbetsliv".

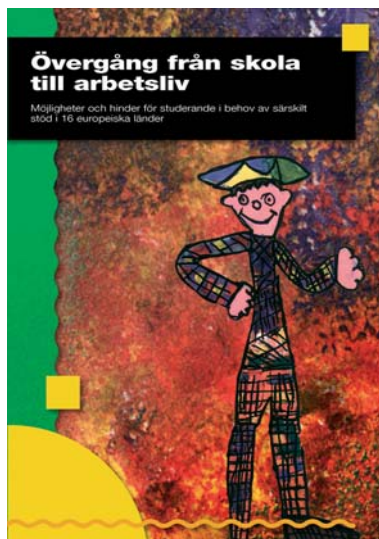
Rapporten tar upp tre områden. För det första vilka problem som möter studerande i behov av särskilt stöd, deras familjer och yrkesverksamma i övergången från skola till arbetsliv. För det andra vilka nyckelfrågor som behöver beaktas inom området för att underlätta de svårigheter som finns. Slutligen vilka faktorer som underlättar och försvårar genomförandet av en god övergång från skola till arbetsliv.

Analysen resulterade i ett antal rekommendationer för beslutsfattare och yrkesverksamma för att förbättra övergången från skola till arbetsliv.

Mer information om övergången från skola till arbetsliv i Europa finns på European Agency webbplats: www.european-agency.org/transit/

2002

Finns på följande språk:
DA, DE, EL, EN, ES, FI,
FR, IS, IT, NL, NO, PT, SV

Informations- och kommunikationsteknologi i specialpedagogiken

Den senaste utvecklingen i 17 europeiska länder

Rapporten redovisar resultaten av en undersökning om användandet av informationsteknologi i specialundervisningen i Europa. I rapporten hävdas att trots att praktiska, och ibland politiska, frågor om tillämpningen av informations- och kommunikationsteknologi i undervisningen dominerar, måste lärare och stödpersonal i specialundervisningen delta i utvecklingsprocessen för att utforma riktlinjer och strukturer för tillhandahållande som påverkar deras arbete med elever i behov av särskilt stöd.

Information från 17 länder visar att den pedagogiska personalens bekymmer och önskemål inte alltid framkommer på internationell (särskilt inom EU), nationell, regional och t.o.m. på skolnivå samt att mer behöver göras för att underlätta dialogen mellan olika aktörer.

European Agency har en databas med mer information om informations- och kommunikationsteknologi i specialpedagogiken:

www.european-agency.org/ict_sen_db/

2001

Finns på följande språk:

**DA, DE, EL, EN, ES, FI,
FR, IS, IT, NL, NO, PT, SV**

Finansiering av specialundervisning

En studie i 17 länder om förhållandet mellan finansiering av specialundervisning och inkludering

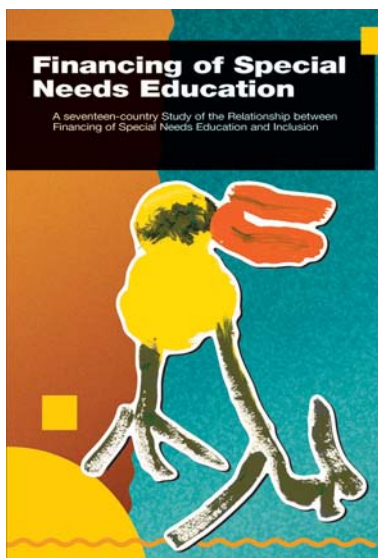
Det finns olika anledningar till variationen i förekomsten av inkluderande undervisning i Europa. Hur undervisningen och i synnerhet specialundervisningen finansieras är fokus för denna rapport. Men utgångspunkt i uppgifter från 17 europeiska länder, har en analys gjorts av olika finansieringssystem och deras påverkan på inkludering.

Genom att tillhandahålla en analysmodell som kan skapa finansiella lösningar för att stimulera metoder för totalintegrering försöker man i rapporten undersöka förhållandet mellan finansiering och graden av inkludering.

Studien finner att finansieringen av specialundervisningen är en av de tydligaste faktorerna för inkludering. Om bidrag inte tilldelas efter en uttalad policy, är det inte troligt att någon inkludering genomförs. Finansieringsmetoderna kan förklara avvikelser mellan riktlinjer och det praktiska genomförandet av inkludering.

1999

**Finns på följande språk:
DE, EN and FR**

Stöd till lärare

Organisation av stöd till lärare som arbetar med specialundervisning i grundskolan.

Stöd till lärare är en viktig faktor vid integrationen av elever i behov av särskilt stöd i grundskolesystemet. Rapporten ger en jämförande översikt över organisationen av stöd till lärare i de 17 deltagande länderna.

I rapporten definieras lärarstöd som arbetsvillkoren och de där av följande behoven så som de uttrycks av lärarna, möjliga stödmetoder och de uttryck de tar sig, samt lärarfortbildning. Detta förutsätter att stöd inte endast riktas mot eleven, utan också mot lärarna för att förbättra deras skicklighet.

Slutsatserna som behandlas i denna studie kan sorteras i två grupper. I den första gruppen behandlas stöd, när och hur det ges, vem som får det och vilka yrkesgrupper eller enheter som erbjuder stöd. I den andra gruppen finns lärarutbildning och vilka olika möjligheter den har att påverka specialundervisningen.

1999

Finns på följande språk:
EN och FR

